

2. Заїкіна О. О. Роль показників ділової активності в оцінці управління підприємством [Текст] / О. О. Заїкіна // Харчова промисловість. — 2008. — №7. — С. 144–148.
3. Петренко М. І. Оцінка ділової активності підприємства [Електронний ресурс] / М. І. Петренко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: Зб. наук. праць. — Київ: НАУ, 2010. — №26. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prer/2010_26/index.html.
4. Марченко О. І. Фінансові аспекти ділової активності [текст] / О. І. Марченко // Фінанси України. — 2007. — № 5. — С. 136–143.
5. Ковалёв В. В. Введение в финансовый менеджмент [текст] / В. В. Ковалёв. — М. : Финансы и статистика, 2006. — 768 с.
6. Науменко Н. М. Аналіз змін фінансового стану підприємства, спричинених рухом дебіторської та кредиторської заборгованостей [Текст] / Н. М. Науменко // Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі. — 2004. — № 3 (23). — С. 238–254.
7. Емельянов В. А. Рыночная активность предприятия [Текст] / В. А. Емельянов, Н. П. Беляцкий, П. А. Достанко. — М. : Наука, 2005. — 192 с.
8. Лоза А. С. Підприємницька активність за умов суспільної трансформації (на прикладі малого бізнесу) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціолог. наук: спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» [Текст] / А. С. Лоза. — Харків, 2009. — 22 с.
9. Фатыхов Р. Р. Формирование деловой активности промышленного предприятия: на примере химической отрасли Республики Татарстан: автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» [Текст] / Р. Р. Фатыхов. — Казань, 2009. — 24 с.
10. Сидоренко И. В. Влияние деловой активности на результативность деятельности промышленных предприятий: на примере предприятий винодельческой промышленности Ставропольского края: автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» [Текст] / И. В. Сидоренко. — Москва, 2010. — 23 с.
11. Лыгина Н. И. Аспекты предпринимательства и деловой активности в экономических системах [Текст] / Н. И. Лыгина, И. Г. Паршутина // Вестник Тамбовского университета. — Сер. : Гуманитарные науки. — 2009. — № 5. — С. 300–307.
12. Гурнович Т. Г. Оценка предпринимательской активности на рынке агрохимической продукции [Текст] / Т. Г. Гурнович, Л. В. Агаркова, Р. А. Кузнецов, И. Ю. Мурадова // Вестник Адыгейского государственного университета. — Сер. 5 : Экономика. — 2011. — № 1. — С. 209–214.
13. Гарасюк О. А. Проблеми щодо сутності поняття «ділова активність підприємства» [Текст] / О. А. Гарасюк, М. Ю. Ігнатенко // Вісник КТУ. — 2010. — № 22. — С. 62–68.
14. Амбросьев Г. В. Деловая активность: вопросы теории и практики [Текст] / Г. В. Амбросьев // Сервис в России и за рубежом. — 2011. — Т. 23. — № 4. — С. 24–28.
15. Хотинская Г. И. Методический инструментальный мониторинг деловой активности (макроекономический аспект) [Текст] / Г. И. Хотинская, Г. В. Амбросьев // Сервис plus. — 2010. — № 4. — С. 155–161.
16. Куриленко Т. П. Теоретичні аспекти визначення ділової активності [Електронний ресурс] / Т. П. Куриленко // Науковий вісник Академії муніципального управління, серія «Економіка» : зб. наук. праць. — Київ : АМУ, 2009. — Вип.6. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_ekon/2009_6/ZMIST.htm.
17. Войнаренко М. П. Ділова активність підприємств: проблеми аналізу та оцінки [Текст] : [монографія] / М. П. Войнаренко, Т. Г. Рзаєва. — Хмельницький : ХНУ, 2008. — 284 с.
18. Doing business in a more transparent world. — Washington, DC: World Bank, 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/~media/FDPKM/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB12-FullReport.pdf>.

В. М. Осипов

д-р екон. наук, професор

Н. О. Кухарська

канд. екон. наук

О. О. Ворожейкін

м. Одеса

ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ СТВОРЕННЯ ІМПОРТОЗАМІНЮЮЧИХ ВИРОБНИЦТВ В РЕГІОНІ (НА ПРИКЛАДІ ПРОДУКЦІЇ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ)

Зміни, що відбуваються в економіці України, виявили ряд нових невирішених проблем методологічного характеру, що мають велике науково-практичне значення для забезпечення сталого розвитку промислового виробництва. Одним з таких питань, що потребують вирішення, є забезпечення конкурентоздатності виробленої

промислової продукції з метою насичення внутрішнього ринку імпортозамінюючою продукцією вітчизняного виробництва і успішної інтеграції України у світове економічне співтовариство.

У сучасних умовах український ринок характеризується гнучкістю, широким поєднанням різних форм влас-

ності та посиленням конкурентної боротьби. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки такого економічного механізму, який дозволить би виробникам постійно відслідковувати зміни ринкової ситуації та кон'юнктури, застосовувати на практиці відповідні методи ефективної конкурентної стратегії економічного розвитку з метою заміщення імпорту вітчизняними товарами.

Для забезпечення стабільного економічного зростання важливим фактором є розвиток конкурентоспроможного імпортозамінного промислового виробництва, що сприяє раціональному і ефективному використанню ресурсного потенціалу.

Світовий досвід показав, що стратегія розвитку імпортозамінюючого виробництва зіграла важливу роль в економічному прогресі ряду країн, що розвиваються, які зволіли в ході індустріального розвитку спочатку зміцнити внутрішній ринок і національну економіку за допомогою політики імпортозаміщення, а потім перейти до моделі експортоорієнтованої економіки.

Однак динамічна і ефективна стадія імпортозаміщення не повинна займати великий відрізок часу, тому «тепличній» режим функціонування національної економіки, який заснований на протекціонізмі та виражений у відсутності конкуренції з боку іноземних компаній не сприяє створенню гнучкої та ефективної економічної системи.

Імпортозаміщення являє собою процес скорочення або припинення імпорту певних товарів шляхом їх заміщення на внутрішньому ринку країни аналогічними вітчизняними, які або адекватні імпортним товарам, або володіють більш високими споживчими властивостями, або їх вартість не вище імпортної. Таким чином політика імпортозаміщення передбачає розвиток економіки переважно за рахунок внутрішніх ресурсів країни.

Головною метою розвитку імпортозаміщення є покращення зовнішньоторговельного балансу регіону; ефективне та раціонально обгрунтоване задоволення внутрішнього ринку високоякісною продукцією власного виробництва, аналогічною тій, що імпортується в регіон; підвищення ефективності використання сировинних ресурсів, що імпортується, шляхом створення конкурентного середовища для внутрішніх виробників та стимулювання імпортозамінюючих виробництв; створення нових робочих місць. При належному рівні державної підтримки імпортозаміщення стане певним стимулом для розвитку і захисту власного виробництва.

Значне число робіт таких авторів як О. Бланшард, М. Кремер, А. Дітон, Г. Тейл, П. Ізард, М. Джей, Л. Прітчетт, М. Голдстайн, М. Хан, Дж. Маркес, А. Сенхаджі та ін. присвячено оцінці впливу різних чинників попиту на імпорту в розвинених країнах і країнах, що розвиваються, в країнах з перехідною економікою, а також аналізу окремих факторів, що визначають динаміку випуску та імпорту.

Проблемні питання регулювання розвитку імпортозамінюючих виробництв розглядалися і продовжують висвітлюватися в наукових роботах українських учених-економістів, таких як Амоша О. І., Білорус О. Г., Буркинський Б. В., Вахненко Т. І., Гальчинський А. С., Геєц В. М., Жалило Я. І., Коломієц І. Ф., Крючкова І. В., Кузьмін О. Є., Новіцький В. Є., Чумаченко М. Г. та ін. Проте низка питань, що стосуються доцільності створення імпортозамінюючих виробництв, залишається не вирішеною. Саме це й обумовило вибір теми та актуальність даного дослідження.

Проблема можливості та економічної доцільності заміщення імпортової продукції вітчизняними аналогами багатоаспектна і включає в себе рівень якості, який в змозі забезпечити вітчизняні підприємства, складності зі знаходженням ринків збуту, необхідність захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції та ін. Але при цьому вітчизняне виробництво, яке підлягає імпортозаміщенню, дозволить надати робочі місця своїм громадянам і зберегти додаткову вартість, яка не потрапляє в країну, якщо купувати продукцію за кордоном.

Беручи до уваги цільове завдання стратегії імпортозаміщення — оптимізацію ефективності експортно-імпортного балансу — необхідно прийняти в якості цільової спрямованості імпортозаміщення зростаючий показник ступеня використання власного виробничого потенціалу, як однієї з найбільш ймовірних і виправданих стратегій економічного розвитку регіону. Крім того, за своєю вихідною родовою ознакою імпортозаміщення націлене на поліпшення, тобто на системний ефект, одержуваний суспільством або окремим економічним суб'єктом від використання даної стратегії.

У підсумку, імпортозаміщення має сенс і є доцільним у тих випадках, коли воно створює передумови для нормального функціонування національної економіки, даючи можливість вітчизняному виробникові вирівнювати свої позиції на внутрішньому ринку.

Визначення економічної доцільності створення імпортозамінюючих виробництв (на прикладі Одеського регіону) передбачає:

I. Моніторинг імпортних поставок товарів в регіон за період 2007–2011 рр. і вибір низки товарних позицій з найбільшими обсягами імпорту з урахуванням потенційної можливості виробників регіону випускати аналогічний імпортозамінюючий товар або товар-субститут.

II. Розрахунок коефіцієнтів співвідношення обсягів імпорту до виробництва по кожному виду товарів сільськогосподарської та харчової продукції в регіоні та на підставі цього співвідношення — розрахунок інтегрального показника співвідношення обсягів імпорту до виробництва.

III. Визначення економічної доцільності створення конкурентоспроможних імпортозамінюючих виробництв в регіоні (на прикладі мінеральної та газованої води з доданням цукру) на основі розрахунку еластичності попиту на товари за низкою факторів.

Одеський регіон має значний природно-ресурсний, виробничий, науково-технічний та трудовий потенціал для збільшення обсягів власного виробництва продукції, яка на даний час імпортується. Внутрішній ринок є достатньо великим для нарощування виробництва вітчизняних аналогів імпортованої продукції.

У 2011 р. зовнішньоторговельні операції на ринку товарів здійснювались з партнерами 156 країн світу. При цьому спостерігалось збільшення як експорту товарів на 24,2 %, так і імпорту — на 20,6 %, загальний обсяг яких склав 1541,1 млн. дол. США та 4014,2 млн. дол. відповідно. Частка підприємств регіону в загальному обсязі експорту товарів України складає 3,5 %, імпорту — 6,9 %. Зовнішня торгівля товарами характеризується негативним сальдо (табл. 1).

На збереження негативного сальдо зовнішньої торгівлі товарами вплинуло суттєве погіршення сальдо в торгівлі жирами та олією тваринного або рослинного походження; їстівними плодами, горіхами та цитрусо-

Зовнішньоторговельний оборот товарами Одеської області, млн. дол. США
[1; 2; 3; данні Головного управління статистики в Одеській області]

Показники	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Експорт	498,1	434,7	580,4	527,6	597,7	979,7	1048,9	1053,6
Імпорт	568,5	505,3	596,6	648,8	725,3	1160,0	1246,9	1285,2
Оборот	1066,6	940,0	1177,0	1176,4	1323,0	2139,7	2295,8	2338,8
Сальдо	-70,4	-70,6	-16,2	-121,2	-127,6	-180,3	-198,0	-231,6
Показники	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Експорт	1019,4	766,4	1098,5	2314,9	1445,2	1684,4	1541,1	
Імпорт	1988,1	1955,4	2581,8	6077,4	3476,8	4482,0	4014,2	
Оборот	3007,5	2721,8	3680,3	8392,3	4922,0	6166,4	5555,3	
Сальдо	-968,7	-1189,0	-1483,3	-3762,5	-2031,6	-2797,6	-2473,1	

вими; овочами і корнеплодами та продуктами їхньої переробки; текстильним та трикотажним одягом, механічними, електричними машинами та устаткуванням, меблями, керамічними виробами, склом та виробами із скла, полімерними матеріалами, пластмасами та каучуком, виробами із шкіри, взуттям, засобами транспорту.

В наслідку моніторингу імпорту усіх видів товарної номенклатури можна виділити товари, які не підлягають імпортозаміщенню і декілька груп з точки зору можливості реалізації політики імпортозаміщення в Одеському регіоні:

— товарні позиції з «критичним імпортом», в яких важко реалізувати політику імпортозаміщення через, наприклад, кращі умови для вирощування певних сільськогосподарських культур в інших країнах (цитрусові, кава, какао та продукти з нього, чай, прянощі, тютюн) або незначна кількість відповідних корисних копалин (нафта);

— товарні позиції, імпорт за якими може бути заміщений національним виробництвом у короткостроковій перспективі (продукти сільськогосподарської та харчової промисловості, виробництво меблів — замість експорту деревини та імпорту деревини й меблів; виробництво паперу, іграшок, скляних пляшок, виробництво литва чорних металів для машинобудування);

— товарні позиції, де можливе часткове заміщення імпорту за рахунок державних і приватних інвестицій (косметичні препарати, мило, мийні засоби, продукція швейної промисловості, взуття, головні убори, парасольки, вироби з каменю, гіпсу, цементу);

— товарні позиції, де заміщення імпорту потребуватиме комплексної міжгалузевої політики із залученням наукових кїл, науково-освітніх закладів (фармацевтична продукція, виробництво сучасного механічного обладнання);

— товарні позиції, де імпортозаміщення можливе через створення відповідних виробництв в регіоні іноземними компаніями, а також в кооперації з вітчизняними підприємствами (виробництво побутової техніки).

У сучасній кризовій ситуації інвестиції найвигідніше та доцільніше вкладати в галузі зі швидкою оборотністю, що мають короткі інвестиційні цикли та гарантований попит — в харчову промисловість. Інвестиції в харчову промисловість «потягнуть за собою» інвестиції в сільське господарство.

Для визначення переліку продукції, що підлягає імпортозаміщенню, було здійснено моніторинг всієї сільськогосподарської продукції та продукції харчової промисловості (1–24 УКТЗЕД), на які припадає 20,6 % від загального обсягу імпорту Одеської області, за період 2007–2011 рр. за кодами УКТЗЕД (17400 позицій) і виробленої продукції в цих же промислових сегментах за кодами КВЕД (350 позицій) [4, с. 49]. Ці коди прак-

тично не стикуються між собою в силу того, що коди УКТЗЕД з 2003 р. приведені у відповідність стандартам ЄС, а коди КВЕД збереглися на рівні 1996 р.

Для ідентифікації товарів промислового виробництва за кодами КВЕД до Товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності України (УКТЗЕД) вибірка імпортованих товарів проводилася за десятизначного коду УКТЗЕД. Враховуючи, що десятизначний код УКТЗЕД охоплює значну номенклатуру товарів, з метою більш точного порівняльного аналізу, було відібрано найменш значущі виробленої продукції з відповідними характеристиками за дев'ятизначним кодом КВЕД.

В результаті моніторингу динаміки співвідношення найбільших обсягів імпорту до виробництва кожного виду сільськогосподарської та харчової продукції було розраховано середньгеометричні коефіцієнти співвідношення обсягів імпорту до виробництва кожного окремо обраного товару по кодам УКТЗЕД та КВЕД за кожний рік періоду, що аналізується. Визначення інтегрального показника цього співвідношення стало підставою для групування товарних позицій за ступенем їх імпортозаміщення: інтервал розподілу інтегрального показника від 0,0002 до 0,14 відповідає IV ступеню; 0,141–0,29 — III ступеню; 0,291–0,445 — II ступеню; $\geq 0,5$ — I ступеню імпортозаміщення (результати розрахунків та чотири ступені імпортозаміщення представлено у роботі [5, с. 339]). При цьому, чим більша величина інтегрального показника, тим значущість імпортозаміщення для Одеської області збільшується, що відповідає I-му ступеню імпортозаміщення.

Для визначення економічної доцільності створення конкурентоспроможних імпортозамінюючих виробництв в регіоні обрано товарну позицію із групи товарів, що відносяться до вищого I-го ступеню імпортозаміщення. У зв'язку зі складністю одержання статистичної інформації в Головному управлінні статистики в Одеській області (згідно Закону України «Про державну статистику») для розрахунків взято мінеральну та газовану воду з доданням цукру (код товару згідно УКТЗЕД 2202000000, згідно КВЕД 15.98.12.300), по якій було можливо одержати найбільшу кількість статистичних даних. Величина інтегрального показника співвідношення обсягів імпорту до виробництва даної товарної позиції дорівнює 0,6958.

Для того, щоб достовірно оцінити доцільність імпортозаміщення мінеральних та газованих вод з доданням цукру в Одеської області, нами було проаналізовано низку методик, що описують залежність попиту на імпортовані товари від основних факторів [6; 7; 8; 9; 10; 11]. Слід відзначити, що в українській науковій літературі до теперішнього часу немає обґрунтованого підходу до визначення перспективи імпортозаміщення на регіональному рівні.

Основою методики обґрунтування доцільності імпортозаміщення є розрахунок еластичності попиту на імпортні та вітчизняні товари за ціною на продукцію, її якістю та доходом споживачів. Тільки за умови збалансованої комбінації цих факторів можливо створення ефективних і конкурентоспроможних імпортозамінюючих виробництв. Таким чином система рівнянь, що описують еластичність попиту за вищенаведеними факторами, може служити так званим «гідом» підприємця-виробника імпортозамінюючої продукції. Розглянемо види кореляцій, що статистично описують залежність попиту на продукцію від ціни.

Типова модель еластичності попиту на товари внутрішнього виробництва та імпортні товари залежно від зміни цін має наступний вид [11, с. 151–152]:

$$\ln \left[\left(\frac{M}{D} \right) \right] = \alpha + \delta \cdot \ln \left(\frac{p_d}{p_m} \right) + time, \quad (1)$$

де M — обсяг імпортової продукції; D — обсяг внутрішнього споживання; p_d — ціна виробників вітчизняної продукції; p_m — ціна імпортової продукції; α — вільний член; δ — еластичність заміщення; $time$ — кількість спостережень.

У результаті кореляційно-регресійного аналізу імпорту та споживання мінеральних та газованих вод з доданням цукру із достовірністю близькою до 100 % було встановлено, що коефіцієнти α та δ дорівнюють відповідно 3,377 та 4,119. Це означає, що зниження ціни на вітчизняну продукцію може сприяти покращенню конкурентних позицій українських виробників на ринку. Таким чином, перспективною слід визнати цінову конкуренцію.

Для формування більш повного уявлення про стан ринку важливо розглянути вплив доходів громадян на рівень споживання імпортової продукції (рівняння 2, 3 та 4). Еластичність попиту за ціною та доходом описується за допомогою наступного рівняння регресії:

$$\ln \left[(M_i) \right] = \beta + \varepsilon_p \cdot \ln(p_m) + \varepsilon_i \cdot \ln(I) + \ln(M_{i+1}), \quad (2)$$

де β — вільний член; ε_p — еластичність попиту за ціною; ε_i — еластичність попиту за доходом; I — дохід споживачів.

У результаті кореляційно-регресійного аналізу за допомогою інструменту eViews залежність попиту на імпортну продукцію від ціни та рівня доходів споживачів отримує наступний вигляд:

$$\ln \left[(M_i) \right] = -0,441 - 9,2 \cdot 10^{-6} \cdot \ln(p_m) + 0,9164 \cdot \ln(I) + \ln(M_{i+1}). \quad (3)$$

Економічний зміст даного рівняння полягає у тому, що попит на імпорт практично не еластичний за ціною, а цілком залежить від доходу споживачів. Даний тип регресії може використовуватися для створення коротко-строккових сценарних механізмів для оцінки попиту на імпортну продукцію залежно від ціни та доходу споживачів. У такому випадку рівняння регресії отримає вигляд:

$$\frac{M_i}{M_{i+1}} = e^{-0,441} \cdot p_m^{-9,2 \cdot 10^{-6}} \cdot I^{0,9164}, \quad (4)$$

де $\frac{M_i}{M_{i+1}}$ — співвідношення показників обсягу імпортової продукції за поточний та майбутній роки; e — основа натурального логарифму (константа, дорівнює 2,718)

Для детальної оцінки ринку з точки зору вітчизняного виробника мінеральних та газованих вод з доданням цукру необхідно включити до рівняння регресії показник якості. Основною характеристикою якості

продукції будемо вважати конкурентоспроможність, яка базується на хімічному складі мінеральних вод, а також основних споживчих характеристиках, а саме зручності упаковки, дотримання технологій виробництва (згідно зі знаками якості).

У результаті кореляційно-регресійного аналізу споживання та імпорту мінеральних та газованих вод з доданням цукру отримано наступне рівняння регресії:

$$\ln \left(\frac{M}{D} \right) = 0,2427 + 1,118 \cdot \ln \left(\frac{p_d}{p_m} \right) + 0,398 \cdot \ln \left(\frac{q_m}{q_d} \right) + 0,787 \cdot \ln(I) + time \quad (5)$$

де $\frac{q_m}{q_d}$ — співвідношення конкурентоспроможності (якості) мінеральних та газованих вод з цукром імпортного та внутрішнього виробництва.

Оскільки попит на імпорт фактично не залежить від ціни, то доля імпорту в споживанні еластична за внутрішньою ціною на мінеральні та газовані води з доданням цукру. Також імпорт залежить від співвідношення показників якості продукції та доходів споживачів.

Таким чином, виникає можливість на основі даних рівнянь регресії створити сценарну модель залежності імпорту та внутрішнього виробництва мінеральної та газованої води з доданням цукру від вищезазначених чинників: ціни, якості імпортової продукції та продукції внутрішнього виробництва, доходів споживачів (рис. 1).

Модель оснований на прогнозуванні двох фондів (*Stock*) на рік наступний за базисним:

1) імпорту товару (за формулою 4);

2) внутрішнього виробництва залежно від зміни тенденцій імпорту за формулою 5.

В моделі прописані такі регулятори: дохід споживачів, ціна та конкурентоспроможність продукції внутрішнього виробництва.

За допомогою розробленої в програмному середовищі IThink моделі можна виявити мінімальні та максимальні межі попиту на мінеральні та газовані води з доданням цукру. За існуючих умов та сталості доходів громадян ($I=1$) з'являється тенденція до збільшення частки імпорту у споживанні (рис. 2). Тобто існує потенціал створення імпортозамінюючих виробництв. Для того, щоб змінити негативну тенденцію збільшення імпорту, було проведено моделювання зміни частки імпорту залежно від ціни та якості вітчизняної продукції. У результаті моделювання встановлено, що при виведенні якості української продукції на рівень із зарубіжними аналогами та встановленні ціни 4,7 дол. за декалітр, з'являється тенденція до зниження частки імпорту.

За таких умов виникає додатковий попит на вітчизняну продукцію у коридорі від 50,82 до 94,38 тис. декалітрів на рік.

Для того, щоб забезпечити українській продукції конкурентоспроможність на рівні імпортних аналогів необхідно створити сучасну лінію розливу води та замінити харчові добавки на відповідні натуральні речовини (наприклад: аспартам, який містить метанол і фенілаланін, що несприятливо впливають на мозок і руйнують нервові клітини [12], — на цукор; бензоат натрію, який може викликати окислювальний стрес в шлунково-кишковому тракті [13], — на аскорбінову і лимонну кислоту; смакові замінники і добавки — на концентрат натурального соку). Цього можна досягти не виходячи за рамки розрахункового збільшення ціни до 4,7 дол. за дал (ціна EXW).

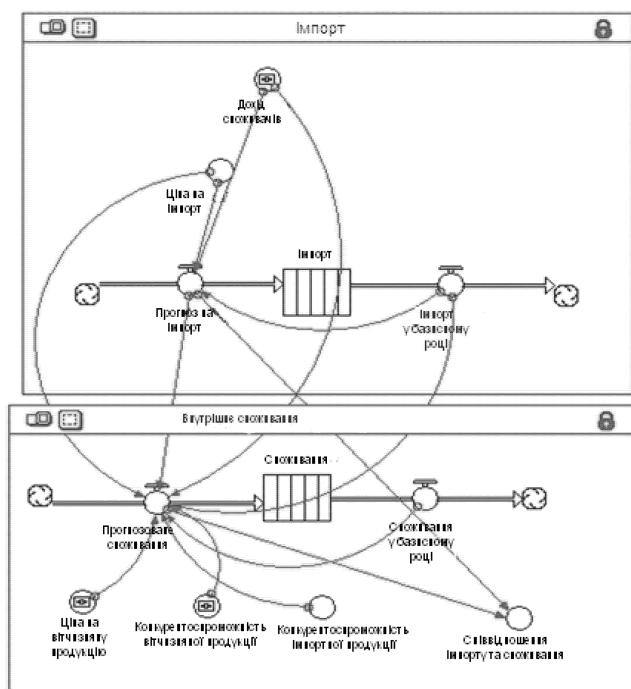

Рис. 1. Сценарна модель залежності імпорту та внутрішнього виробництва мінеральних та газованих вод з додаванням цукру в області

Собівартість української солодкої мінеральної та газованої води, випущеної за світовими стандартами складатиме близько 3,5 дол. за декалітр (на даний момент собівартість основної маси українських солодких мінеральних вод близько 2 дол. США) (табл. 2).

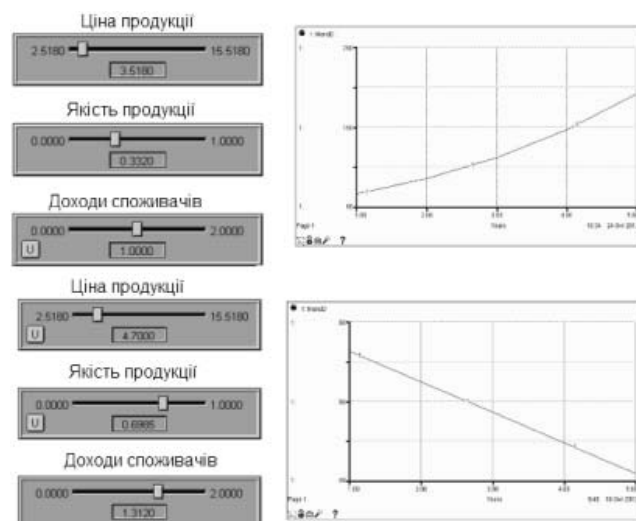

Рис. 2. Динаміка співвідношення обсягів імпорту мінеральних та газованих вод з додаванням цукру до споживання залежно від регуляторів

Висновки та рекомендації. Основою методики визначення доцільності створення імпортозамінюючих виробництв в регіоні стала оцінка еластичності попиту на товар за основними чинниками, які впливають на цей попит, а саме: цінні фактори, реальні доходи споживачів, а також якість виробленої продукції.

Розроблена сценарна модель залежності обсягів імпорту та внутрішнього виробництва мінеральних та газованих вод з додаванням цукру від вищезазначених чинників дає можливість визначення перспективи імпортозаміщення від 50,82 до 94,38 тис. декалітрів на рік (що складає в середньо-

Таблиця 2

Розрахунок собівартості мінеральної та газованої води з додаванням цукру (при випуску продукції 94,38 тис. дал./рік)

Показники	кг/дал	грн/кг	грн.	дол. США
Вартість сировини, в т. ч.				
- витрати води	9,5	0,2	1,9	0,232
- витрати цукру	0,64	5,5	3,52	0,429
- витрати лимонної кислоти	0,013	11,3	0,145	0,018
- витрати аскорбінової кислоти	0,026	7	0,18	0,022
- витрати натуральних харчових добавок (наприклад, концентрованого соку)	0,95	3,5	3,32	0,405
- витрати вуглекислоти	0,01	5	0,05	0,006
Вартість пляшки та етикетки	6,67	1	6,67	0,833
Показники	грн/рік	грн/дал		дол./дал
Зарплатня працівникам	150000	1,58932		0,194
Нарахування на зарплатню	57000	0,603942		0,074
Зарплатня загальнопромислому персоналу	324000	3,432931		0,419
Нарахування на зарплатню	123120	1,304514		0,159
Зарплатня адміністративному персоналу	240000	2,542912		0,31
Нарахування на зарплатню	91200	0,966306		0,118
Електроенергія	7590	0,08042		0,01
Комунальні послуги	38400	0,406866		0,05
Збут, включаючи транспортні видатки	75438	0,799301		0,097
Показники	грн.	грн/дал		дол./дал
Амортизація обладнання	700312,9	0,778		0,09489
Усього собівартість, дал				3,47

За умови підвищення ціни, якості продукції та появи додаткового попиту у розмірі 50,82–94,38 тис. декалітрів на рік, виробник отримуватиме прибуток від 27 тис. дол. (песимістичний сценарій) до 116 тис. дол. США на рік (оптимістичний сценарій). Рентабельність продукції таким чином коливатиметься у межах від 13 до 35 %.

му 35 % імпортозаміщення цієї товарної позиції, що надходить в Одеську область) при виконанні наступних умов:

- підвищення якості та екологічності української продукції до рівня імпортних аналогів;
- встановлення внутрішньої ціни продукції на рівні 4,7 дол. США за декалітр (діюча внутрішня ціна — 3,5 дол., а імпортна — 12 дол. за дал);

— збереження реальних доходів населення на рівні 2011 року.

У результаті розрахунків собівартості мінеральної та газованої води з доданням цукру було визначено можливість випуску цієї товарної позиції з рентабельністю від 13 до 35 %.

Запропонована методика визначення економічної доцільності імпортозаміщення є універсальною й може бути використана для будь-якої продукції харчової промисловості, дає можливість оцінити перспективність створення або нарощування імпортозамінюючих виробництв обраної товарної позиції.

Список використаних джерел

1. Статистичний щорічник Одеської області за 2003 рік. — Держкомстат України. Одеське обласне управління статистики, 2004. — 491 с.;
2. Статистичний щорічник Одеської області за 2008 рік. — Держкомстат України. Одеське обласне управління статистики, 2009. — 547 с.;
3. Статистичний щорічник Одеської області за 2010 рік. — Держкомстат України. Одеське обласне управління статистики, 2011. — 539 с.
4. Кухарська Н. О. Обґрунтування розвитку імпортозамінюючих виробництв в регіоні (на прикладі сільськогосподарства і харчової промисловості Одеської області) / Н. О. Кухарська, О. О. Ворожейкін // Регіональна економіка. — 2012. — № 2. — С. 48–54.
5. Кухарська Н. О. Перспективи розвитку імпортозамінюючих виробництв в регіоні (на прикладі Одеської області): [монографія] / Кухарська Н. О., Ворожейкін О. О. // Формування конкурентоспроможної економіки регіону Українського Причорномор'я / [за ред. акад. НАН України Б. В. Буркинського]. — Одеса : ІПРЕД НАН України, 2012. — 492 с.
6. Kravis, I. B., Lipsey, R. E. International trade prices and price proxies / The Role of the Computer in Economic and Social Research in Latin America, ed. by Nancy D. Rug-

gles. NBER. — 1974. С. 253–268 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.nber.org/chapters/c6625.pdf.

7. Chiarlone, S. Trade of Quality Differentiated Goods and Import Elasticity. — CESPRI Working Papers 112. — 2000. Università' Bocconi, Milano, Italy [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.biblio.liuc.it/liuc-pap/pdf/72.pdf>.

8. Erkel-Rousse, H., Mirza, D. Import Price Elasticities: Reconsidering the Evidence // Canadian Journal of Economics. — 2002, Vol. 35. С. 282–306 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.202.2440&rep=rep1&type=pdf>.

9. Mustafa Akal. Estimating Trade Elasticities of Turkey With OECD Countries: A Panel Approach // European Journal of Social Sciences — Volume 15, Number 3 (2010). — Р. 371–381 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.eurojournals.com/ejss_15_3_08.pdf.

10. Кадочников, П. А. Анализ импортозамещения в России после кризиса 1998 года / П. Кадочников. — Москва: ИЭПП, 2006. — 148 с.: ил. — (Научные труды / Ин-т экономики переход. периода. № 95). — ISBN 5–93255–194–1 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.iep.ru/files/text/working_papers/95.pdf.

11. Отчет о научно-исследовательской работе по теме «Разработать методические положения стратегии развития рынков агропродовольственной продукции в условиях международной экономической интеграции» М.: Российская академия сельскохозяйственных наук. Государственное научное учреждение Всероссийский институт аграрных проблем и информатики им. А. А. Никонова, 2011. — 186 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.viapi.ru/download/2011/20111118-rep-bor.pdf>.

12. Epoch Times Aspartame Can Mess Up Your Body and Brain [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.theepochtimes.com/news/8–4–8/68870.html>.

13. E211 Бензоат натрия [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.calorizator.ru/addon/e2xx/e211>.

К. В. Павлов

*д-р экон. наук
г. Ижевск, Россия*

ПАТОИНСТИТУТЫ И МОДЕРНИЗАЦИЯ

Институционализм как новое направление экономической мысли возник в США в начале XX столетия как одна из форм отображения усилившихся монополитических тенденций в экономике, содействуя разработке и развитию «антитрестовской» политики собственной страны. В определенной мере институционализм противопоставляется неоклассическому направлению экономической теории, исходящей из великого тезиса, сформулированного еще великим А. Смитом о «невидимой руке» рынка, т. е. о совершенстве рыночного хозяйственного механизма и саморегулируемости рыночной экономики. Нося междисциплинарный характер,

институционализм наряду с материальными факторами в качестве определяющей силы развития экономики выделяет также правовые, моральные, этнические, духовные и другие факторы, рассматриваемые в историческом аспекте.

В основе категориального аппарата институционалистской концепции лежит понятие «институт», причем к институтам относят самые разнообразные понятия, такие, как собственность, государство, семья, профсоюзы, религия, нравы и т. п. [2]. Таким образом, институт в данной концепции рассматривается в качестве первичного элемента движущей силы общества в экономике и вне ее. Иначе го-

